

Skipulagsgáttin

Dagsetning
Málsnúmer

6. mars 2024
FOR24020195

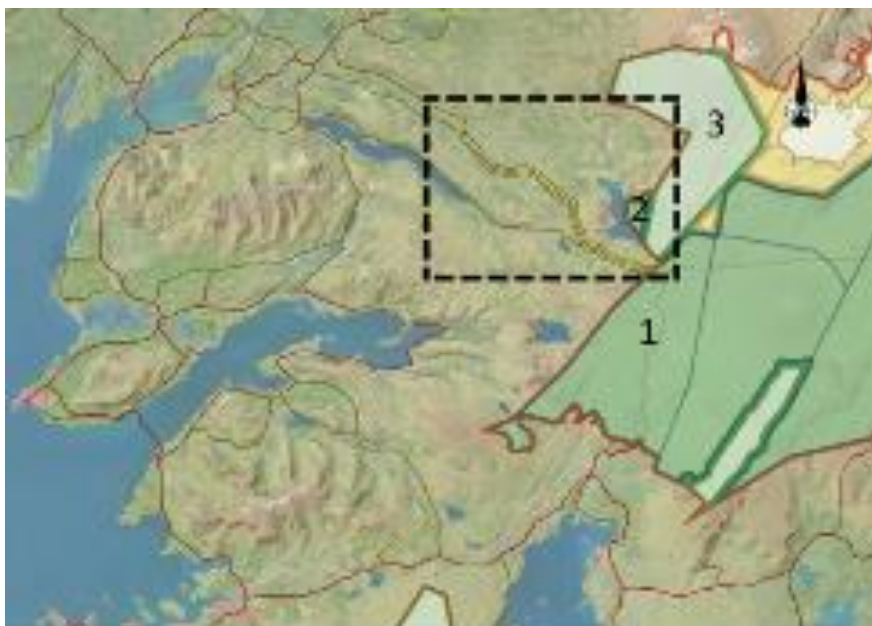
Ný- og endurbyggingu Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegar á um 23 km kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í Bláskógabyggð og Borgarbyggð

Forsætisráðuneytið vísar til erindis Skipulagsgáttarinnar f.h. Vegagerðarinnar, þar sem óskað er athugasemda við ný- og endurbyggingu Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegar á um 23 km kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í Bláskógabyggð og Borgarbyggð.

Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta vegasamgöngur milli Uppsveita Borgarfjarðar og Þingvalla, einkum að vetrarlagi. Þær eiga að stuðla að því að mögulegt verði að halda Uxahryggjavegi opnum yfir vetrarmánuðina nema í aftakaveðri.

Markmið framkvæmdarinnar er að bæta vegasamgöngur milli Uppsveita Borgarfjarðar og Þingvalla, einkum að vetrarlagi. Einnig að auka umferðaröryggi og stuðla að greiðari og öruggari samgöngum. Um er að ræða vegbætur sem ættu að stuðla að aukinni greiðfærni samgangna því mögulegt yrði að halda Uxahryggjavegi opnum yfir vetrarmánuðina með einhverjum undantekningum þó.

Framkvæmdin er á einum stað innan þjóðlendu þ.e. á „Norðanverðu Þingvallakirkjulandi“ sem er þjóðlenda skv. úrskurði óbyggðanefndar í máli nr. 1/2000. Fyrirhugað framkvæmdasvæðið (eins og það er skilgreint á afstöðumynd, dags. 25.08.2023) er hins vegar á tveimur stöðum í þjóðlendu. Annars vegar á „Landi við Reyðavatn“ sem er þjóðlenda skv. úrskurði óbyggðanefndar í máli nr. 5/2014 og hins vegar á „afrétti Lunddæla“ sem er þjóðlenda skv. úrskurði óbyggðanefndar í máli nr. 5/2014. Á meðf. skýringarmynd má sjá hvar framkvæmdin og fyrirhugað framkvæmdasvæði liggur innan þjóðlendu. Dökk grænu, ljósgrænu og gulu flákarnir á kortinu tákna þjóðlendur. Þjóðlenda nr. 1 er „Norðanvert Þingvallakirkjuland“, þjóðlenda nr. 2 er „Land við Reyðavatn“ og þjóðlenda nr. 3 er „afréttur Lunddæla“.

Vegurinn verður gerður samkvæmt skertri vegtegund C7, sem er 6,5 m breiður vegur með 6,0 m breiðri akbraut og 0,25 m breiðum öxlum. Vegurinn verður með bundnu slitlagi og hönnunarhraði verður ≥ 90 km/klst. Mesti halli á veginum verður 6,7%.

Vegagerðin telur að framkvæmdin hafi ekki veruleg umhverfisáhrif nema hvað varðar bættar samgöngur og bætt umferðaröryggi vegfarenda. Þegar framkvæmdum við kaflann lýkur verður komið bundið slitlag á allan Uxahryggjaveg.

Fyrirhugað er að ný- og endurbyggja Uxahryggjaveg (52) á 22,4 km kafla frá slitlagsenda við Brautartungu að Kaldadalsvegi (550). Auk þess þarf að endurbyggja tengingar að bæjum við Uxahryggjaveg. Samtals verða framkvæmdir á um 23 km, þar af teljast allt að 13,8 km endurbygging og 9,2 km nýbygging. Fyrirhugað framkvæmdasvæði er á um 21 km löngum kafla í Borgarbyggð en á um 2 km löngum kafla í Bláskógabyggð.

Við færslu vegamóta Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegur er mögulegt að vegamótunum verði breytt þannig að Uxahryggjavegur verði ráðandi og haldi beint áfram en Kaldadalsvegur tengist Uxahryggjavegi á T-vegamótum.

Tunguá liggur meðfram veginum á öllum kaflanum. Miðað er við að framkvæmdir nái ekki út í ána og að ekki verði hróflað við farvegi hennar, nema lítilsháttar á 300 m kafla við Reyki, þar sem núverandi vegfyllingar ná út í ána.

Á kaflanum um Uxahryggi þar sem vegurinn liggur hæst, í 409 m h.y.s hafa ýmsir kostir verið skoðaðir. Niðurstaðan er að leggja fram veglínu, sem liggur talsvert lægra í landi, eða í 373 m h.y.s. Hæðarmunurinn er 36 m og talið að með færslu vegarins á þessum hæsta hluta leiðarinnar verði veðurfar á honum betra og umferðaröryggi talsvert meira en á núverandi vegi. Nýr Uxahryggjavegur verður í minna en 100 m fjarlægð frá núverandi vegi nema á tæplega 5 km kafla á hæsta hluta leiðarinnar um Uxahryggi.

Ef ekkert er gert til að auka öryggi á Uxahryggjavegi, Brautartungu og Kaldadalsvegi, er líklegt að aukin umferð á svæðinu hafi í för með sér minna öryggi fyrir vegfarendur og íbúa.

Vegagerðin áætlar að vegurinn verði endur- og nýbyggður á árunum 2034- 2038 og hægt verði að taka mannvirkni í notkun haustið 2038.

Vegagerðin telur að framkvæmdin hafi ekki í för með sér umtalsverð áhrif á umhverfið vegna umfangs, eðlis eða staðsetningar. Framkvæmdum verður hagað þannig að neikvæð áhrif þeirra verði sem minnst, mótvægisáðgerðum verður beitt og haft samráð við ýmsa aðila.

Í gildi eru Aðalskipulag Borgarbyggðar 2010—2022, Aðalskipulag Bláskógabyggðar 2015-2027 og Aðalskipulag Skorradalshrepps 2010-2022. Í greinargerð aðalskipulags Borgarbyggðar, kafla 4.4 segir m.a. „stefnt er að því að endurbætur verði gerðar á Uxahryggjavegi (52) um Uxahryggi, með það að markmiði að gera leiðina að heilsársvegi. Fram kemur að miklir möguleikar séu fyrir ferðapjónustu á Íslandi með bótum á veginum og að ná megi fram hagræðingu með styttingu akstursleiða“.

Í aðalskipulagi Bláskógabyggðar kemur fram að Uxahryggjavegur og Kaldadalsvegur verði byggðir upp, til að verjast betur vatnságangi, og lagðir bundnu slitlagi. Það sé í samræmi við samgönguáætlun til að stuðla að því að ferðamenn dreifist sem víðast um landið. Það er einnig talið hafa góð áhrif á umhverfið að byggja veginn upp þar sem það muni draga úr utanvegaakstri, rykmengun hverfi og vegurinn verji sig betur gegn vatnságangi í leysingum á vorin. Vegirnir verði felldir og hannaðir eftir landslagi, eftir því sem hægt er.

Í umhverfisskýrslu með aðalskipulagi Bláskógabyggðar sagði m.a. „hvað varðar endurbætur á hálendisvegum þá hefur það góð áhrif á umhverfið að byggja þá upp. Það dregur úr utanvegaakstri, rykmengun hverfur og vegurinn ver sig betur fyrir vatnságangi í leysingum á vorin. Auk þess fer vegur sem lagður er bundnu slitlagi betur með farþega og ökutæki, styttingu ferðatíma og eykur umferðaröryggi allra vegfarenda. Þá má gera ráð fyrir að ferðamannatíminn lengist því vegirnir opnast fyrr á vorin og lokast ekki í fyrstu snjóum á haustin. Uppbyggðir vegir koma vetrarferðamennsku á hálendinu einnig

til góða því vegirnir verða snjóléttari. Lenging ferðamannatímans er líkleg til að bæta nýtingu gististaða“.

Í Bláskógabyggð er fyrirhugað framkvæmdasvæði innan verndarsvæðis. Það er á 1,5 km löngum kafla innan svæðis nr. 743 á náttúruminjaskrá, Þingvellir og Þingvallavatn.

Ráðuneytið gerir eftirfarandi athugasemdir við ný- og endurbyggingu Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegur á um 23 km kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í Bláskógabyggð og Borgarbyggð:

Á bls. 7 er fjallað um stöðu skipulags á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði. Ekkert er fjallað um skipulagsmál í Skorradalshreppi en í kafla 1.6 er vísað í aðalskipulag hreppsins en síðan ekkert nánar minnst á það.

Á bls. 9 er fjallað um svæði VB%, VG5 og VF5. Ráðuneytið leggur áherslu á að gæta þurfi að brunnsvæðum vatnsverndar, grannsvæðum vatnsverndar og fjarsvæðum vatnsverndar þar sem það á við.

Á bls. 11 er fjallað um verndarsvæði. Vegna lagningar Uxahryggjavegar munu um 8 ha af votlendi lenda undir framkvæmdum en stefnt er að því að endurheimta um 19 ha af votlendi í stað þess. Svæði á náttúruminjaskrá verður raskað á um 1,5 km löngum kafla en nýr Uxahryggjavegur mun liggja á styttri kafla en núverandi vegur um svæði á náttúruminjaskrá. Veglína A á 0,3 km styttri kafla en veglína B á 0,5 km styttri kafla. Ráðuneytið leggur áherslu á að reynt verði eftir fremsta megni að koma í veg fyrir eða halda í algjöru lágmarki raski á votlendi og að forðast beri að raska vistkerfum og jarðminjum sem taldar eru upp í 1. og 2. mgr. 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013, nema brýna nauðsyn beri til.

Á bls. 12 er fjallað um lög og leyfisveitendur. Ráðuneytið minnir á að allar framkvæmdir og jarðrask innan þjóðlendna sem vara lengur en í eitt ár eru háðar samþykki ráðuneytisins og að samþykki ráðuneytisins þarf til að nýta námur og önnur jarðefni innan þjóðlendna skv. 3. mgr. 3. gr. laga nr. 58/1998. Samþykki ráðuneytisins þarf til að nýta námur og önnur jarðefni innan þjóðlenda óháð tímalengd. Leyfi ráðherra þarf fyrir nýtingu vatns- og jarðhitaréttinda og vindorku innan þjóðlendna skv. 2. mgr. 3. gr. sömu laga.

Á bls. 22 er fjallað um efnistöku. Ráðuneytið minnir á það sér hér hefur komið fram varðandi leyfisveitingar. Skv. mynd 20 á bls. 22 er náma nr. 13, Sæluhúshæðir staðsett innan þjóðlendu, þ.e. Norðanverðs Þingvallakirkjulands.

Á bls. 24 er fjallað um frágang og núverandi veg. Þar segir m.a. „Núverandi vegi frá áningarstaðnum að Kaldadalsvegi verður ekki haldið við og mun falla til landeigenda“. Hér væri gott að hafa mynd og/eða kort sem sýnir hvar umræddur vegakafli er.

Á bls. 31 er fjallað um landnotkun (kafla 5.3). Ráðuneytið minnir á að Norðanverðs Þingvallakirkjuland er þjóðlenda.

Á bls. 33 er fjallað um landslag. Þar er m.a. fjallað um áhrif á vistgerðir og að innan fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis eru vistgerðir með mjög hátt verndargildi. Vegagerðin metur að áhrif framkvæmdarinnar á landslag á þeim kafla verði nokkuð neikvæð. Vegagerðin metur að framkvæmdin muni hafa talsverð neikvæð áhrif á landslag á þeim kafla vegarins vegna votlendis sem raskast en það er með mjög hátt verndargildi. Ráðuneytið ítrekar að lögð verði áhersla á að eftir fremsta megni verði reynt að koma í veg fyrir raski á votlendi eða því haldið í algjöru lágmarki.

Á bls. 43 er fjallað um áhrif á lífríki Tunguár. Þar segir m.a. „Eftir samráð við Hafrannsóknastofnun (fylgiskjal 6) var tekin ákvörðun um að engar námur verði í áreyrum. Vegagerðin telur að framkvæmdin muni því hafa óveruleg áhrif á lífríki Tunguár og Kaldagils“. Ráðuneytið telur að betur þurfi að gera grein fyrir því að framkvæmdin muni hafa óveruleg áhrif á lífríki Tunguár og Kaldagils. Ráðuneytið telur að hér þurfi að rökstyðja betur af hverju framkvæmdin muni aðeins hafa óverulega áhrif á lífríki Tunguár og Kaldagils.

Ráðuneytið leggur áherslu á að við lok framkvæmda verður núverandi vegur afmáður í landinu, á köflum þar sem endurbyggður vegur verður við hlið núverandi vegar og að reynt verði eftir fremsta megni að gera ummerki framkvæmdanna í landinu eins lítið áberandi og kostur er.

Ráðuneytið minnir á að allar framkvæmdir og jarðrask innan þjóðlendna sem vara lengur en í eitt ár eru háðar samþykki ráðuneytisins skv. 3. mgr. 3. gr. laga nr. 58/1998 og að leyfi ráðherra þarf fyrir nýtingu vatns- og jarðhitaréttinda og vindorku innan þjóðlendna skv. 2. mgr. 3. gr. sömu laga. Samþykki ráðuneytisins þarf til að nýta námur og önnur jarðefni innan þjóðlenda óháð tímalengd.

Í stefnu um samþykki fyrir nýtingu lands og landsréttinda í þjóðlendum koma fram leiðbeinandi sjónarmið sem rétt er að taka mið af við útfærslu uppbyggingar á einstökum svæðum. Má þar nefna mikilvægi þess að standa vörð um óbyggð víðerni og að á miðhálandinu sé uppbygging ferðamannaáðstöðu takmörkuð við mannvirki sem byggð séu utan skilgreindra víðerna, á jaðri miðhálandisins og meginleiðum. Það gildir sérstaklega um uppbyggingu umfangsmeiri mannvirkja og þjónustu. Þar sem slíkt er ekki mögulegt sé þess gætt að þau valdi sem minnstu raski og sjónmengun og feli þá einvörðungu í sér takmarkaða mannvirkjagerð, svo sem skála, vegslóða og göngu- og reiðleiðir.

Með fyrirvara um þessi sjónarmið og nánari útfærslu og umfang einstakra mannvirkja á hverju og einu svæði, sem mun koma til skoðunar í ráðuneytinu, sbr. 3. mgr. 3. gr. laga nr. 58/1998, gerir ráðuneytið ekki frekari athugasemdir við ný- og endurbyggingu Uxahryggjavegar og Kaldadalsveggar á um 23 km kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í Bláskógabyggð og Borgarbyggð, en tekur fram að mikilvægt sé að áfram verði haft samráð við ráðuneytið ef kemur til frekari skipulagsvinnu á svæðinu.

F.h. ráðherra eftir umboði

Regína Sigurðardóttir

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Hafnarfjörður 15. mars 2024
Tilv. 2024-02-27-0273/2.4.1

Efni: Varðar kynningarskýrslu vegna könnunar á matsskyldu framkvæmda við Uxahryggjaveg (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð, nr. 0218/2024.

Með erindi úr Skipulagsgátt þann 27.febrúar sl. leitar Skipulagsstofnun umsagnar Fiskistofu varðandi hugsanlega matsskyldu framkvæmda sem varða ný- og endurbyggingu Uxahryggjavegar (52) og Kaldadalsvegur (550) á samtals 23 km löngum kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í sveitarfélögunum Borgarbyggð og Bláskógabyggð, mál nr. 0218/2024. Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta vegasamgöngur milli Uppsveita Borgarfjarðar og Þingvalla, einkum að vetrarlagi. Fram kemur í meðfylgjandi gögnum að Vegagerðin telur að viðkomandi veg framkvæmd hafi ekki umtalsverð umhverfisáhrif. Til að áhrif framkvæmdarinnar verði sem minnst verður mótvægisáðgerðum beitt og haft samráð við ýmsa aðila. Fyrirhugaðar framkvæmdir verða í og við Tunguá og eins og fram kemur í kynningarskýrslu vegna könnunar á matsskyldu. Verulegir veiðihagsmunir eru á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði en Tunguá rennur í Grímsá sem er afar mikilvæg laxveiðiá.

Fram kemur að ráðgert sé að taka verulega mikið magn efnis úr nærliggjandi námum vegna fyrirhugaðra framkvæmda (330-340.000 rúmmetra). Jafnframt kemur fram að ekki sé búið að fullrannsaka efnistökuástandina en við rannsóknir geta komið í ljós góð efnistökusvæði. Fiskistofa tekur undir með Hafrannsóknastofnun um að forðast verði að taka efni í nágrenni við Tunguá og að virkum farvegi árinna verði ekki raskað. Erfitt er að meta hugsanleg áhrif efnistöku á lífríki Tunguár þar sem tilhögun efnistöku hefur ekki verið útfærð, sbr. sjónarmið í umsögn Hafrannsóknastofnunar: „Við fyrstu sýn virðast þessi áform um efnistöku ekki ásættanleg með tilliti til lífríkis Tunguár þar sem hætta er á tilfærslu farvega sem gætu leitt til tjóns á seiðastofni árinna sem síðar hafi neikvæð áhrif á veiðihagsmunum.“

Fram kemur í tilkynningu að haft verði samráð við Veiðifélagið Hreggnasa. Hreggnasi er leigutaki veiðiréttar á svæðinu, en málsvari veiðiréttareigenda er Veiðifélga Grímsár og Tunguár. Fiskistofa bendir á að haft verði samráð við Veiðifélag Grímsár og Tunguár (kt. 620775-0379) vegna framkvæmda í og við Tunguá um tilhögun framkvæmda og framkvæmdatíma.

Fiskistofa bendir á að sérhver framkvæmd í eða við veiðivatn, allt að 100 metrum frá bakka, sem áhrif getur haft á lífríki vatnsins eða aðstæður til veiði er háð leyfi Fiskistofu, sbr. 33. gr. laga nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði. Fiskistofa bendir jafnframt á að vegna kynnta áforma þarf að taka mið af ákvæðum í lögum um stjórn vatnamála, nr. 36/2011. Sjá nánar: <https://island.is/leyfi-fiskistofu>

Miðað við forsendur í fyrirliggjandi gögnum telur Fiskistofa ekki nauðsynlegt að framkvæmdin þurfi að undirgangast mat á umhverfisáhrifum, m.t.t. veiðihagsmuna og hugsanlegra áhrifa á fiskstofna, ef efnistaka verður utan áhrifasvæðis Tunguár. Ef taka á efni úr eða við farveg Tunguár þannig að hætta verði á því að hún breyti farvegi sínum telur Fiskistofa nauðsynlegt að framkvæmdin undirgangist mat á umhverfisáhrifum, þar sem m.a. verði metin hugsanleg áhrif á fiskstofna og veiðihagsmuni.

Virðingarfyllst,
Fiskistofa

Guðni Magnús Eiríksson
Sviðsstjóri lax- og silungsveiðisviðs

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Borgarnesi, dags. 15. mars 2024
2402257/DG

Efni: Umsögn Borgarbyggðar vegna ákvörðunar um mats skyldu Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags 27. febrúar 2024 þar sem óskað er umsagnar Borgarbyggðar um ofangreinda framkvæmd til ákvörðunar um mats skyldu í samræmi við lög um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021.

Fyrirhuguð framkvæmd snýr að ný- og enduruppbyggingu Uxahryggjavegar (52) og Kaldadalsvegar (550) á samtals 23 km löngum kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í sveitarfélögunum Borgarbyggð og Bláskógabyggð. Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta vegasamgöngur milli Uppsveita Borgarfjarðar og Þingvalla, einkum að vetrarlagi.

Í kynningarskýrslu Vegagerðarinnar vegna könnunar á mats skyldu er m.a. farið yfir umhverfis- og framkvæmdaþætti, möguleg umhverfisáhrif og mótvægisáðgerðir.

Sveitarstjórn Borgarbyggðar tók málið fyrir að undangenginni umfjöllun í skipulags- og byggingarnefnd, á fundi nr. 250 þann 15. mars 2024 þar sem bókað var:

„Sveitarstjórn telur fyrirhugaða framkvæmd við ný- og enduruppbyggingu Uxahryggjavegar innan marka Borgarbyggðar ekki vera háða mati á umhverfisáhrifum og felur skipulagsfulltrúa að veita umsögn fyrir hönd sveitarfélagsins.

Samþykkt samhljóða

SG leggur fram eftirfarandi bókun fyrir hönd sveitarstjórnar: Sveitarstjórn Borgarbyggðar fagnar því að verið sé að undirbúa seinasta hluta af Uxahryggjavegi. Endurbygging á Uxahryggjavegi mun verða mjög jákvæð samgöngubót fyrir landið allt sem og fyrir ferðafjónustu á Vestur- og Suðurlandi. Með góðum vegi um Uxahryggi opnast ný hringleið út frá höfuðborgarsvæðinu sem skapar fjölbreyttari tækifæri fyrir ferðaskipuleggjendur. Þá mun framkvæmdin stuðla að enn betri nýtingu áningarstaða sem hafa verið byggðir upp á svæðinu. Þá mun einnig verða til ný flóttaleið af höfuðborgarsvæðinu sem bætir almannavarnir. Leiðin um Uxahryggi mun bæta samgöngur innan Borgarbyggðar og tengja Borgarbyggð enn betur við Suðurland, báðum landshlutum til tekna. Það er mat sveitarstjórnar Borgarbyggðar að um sé að ræða eina mikilvægustu samgönguframkvæmd á Íslandi til að dreifa betur ferðamönnum sem og umferðarálagi um vestur og suðurland.

Sveitarstjórn Borgarbyggðar leggur þunga áherslu á að stjórnvöld leiti allra leiða til að flýta uppbyggingu Uxahryggjavegar eins og kostur er. Jafnframt vill sveitarstjórn lýsa þungum áhyggjum yfir mjög bágu ástandi vega víðsvegar um sveitarfélagið, til að mynda er ástand Snæfellsnesvegur nr. 54 einstaklega slæmt sem og tengivegir víða í sveitarfélaginu. Þessi staða kallar á verulega aukningu fjármuna til nýbygginga og viðhalds vega í Borgarbyggð og norðvesturkjördæmi.

Samþykkt samhljóða

Til máls tóku: SG, SÓ,“

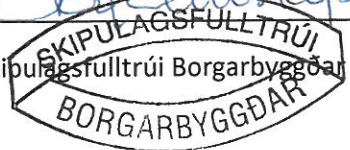
Málið var tekið fyrir í skipulags- og byggingarnefnd á fund nr. 63 þann 1. mars 2024 þar sem bókað var:

„Skipulags- og byggingarnefnd telur fyrirhugaða framkvæmd við ný- og enduruppbyggingu Uxahryggjavegar innan marka Borgarbyggðar ekki vera háða mati á umhverfisáhrifum og vísar til endanlegrar afgreiðslu hjá sveitarstjórn. Skipulags- og byggingarnefnd leggur til við sveitarstjórn að fela skipulagsfulltrúa að veita umsögn fyrir hönd sveitarfélagsins. Samþykkt samhljóða.“

Borgarbyggð telur að vel sé gert grein fyrir framkvæmdinni, umhverfi hennar, umhverfisáhrifum, mótvægisáðgerðum og vöktun. Borgarbyggð telur að framkvæmdin kalli ekki á umhverfismat að teknu tilliti til 2. viðauka laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Sækja þarf um til Borgarbyggðar, breytingu á Aðalskipulagi Borgarbyggðar 2010-2022 og framkvæmdaleyfi.

Virðingarfyllt,

Vegna: Máls nr. 0218/2024, Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð (Tilkynning um framkvæmd)

Athugasemd:

Bókun sveitarstjórnar Bláskógabyggðar frá 20.03.2024

Ný- og endurbygging Uxahryggjarvegur (52) og Kaldadalsvegur (550) - 2403031:

Erindi úr Skipulagsgáttinni, dags. 20.03.2024, þar sem óskað er umsagnar um tilkynningu til ákvörðunar um matsskyldu vegna ný- og endurbyggingar Uxahryggjarvegur (52) í Bláskógabyggð og Borgarbyggð. Erindið var lagt fram. Sveitarstjórn Bláskógabyggðar telur ekki þörf á umhverfismati vegna fyrirhugaðra framkvæmda.

Höfundur: Ásta Stefánsdóttir/asta@blaskogabyggd.is

Sent inn þann: 20.03.2024, **Fyrir hönd:** Bláskógabyggð

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Umhverfis- og skipulagssvið
Suðurgata 39 101 Reykjavík
(354) 570 13 00
www.minjastofnun.is
Kennitala: 440113-0280

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík 20. mars 2024
MÍ202403-0142/ 6.07 / K.M.

Efni: Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð.

Minjastofnun Íslands hefur borist ósk um umsögn um hvort endurbætur á Uxahryggjavegi milli Brautartungu og Kaldadalsvegar skuli háðar mati á umhverfisáhrifum.

Í kynningarskýrslu Vegagerðarinnar kemur fram að fyrirhugað er að ný- og endurbyggja Uxahryggjaveg á 22,4 km kafla frá slitlagsenda við Brautartungu að Kaldadalsvegi. Í tengslum við framkvæmdina verða vegamót Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegar færð og því þarf að ný- og endurbyggja Kaldadalsveg á 0,5-0,7 km kafla. Auk þess þarf að endurbyggja tengingar að bæjum við Uxahryggjaveg. Samtals verða framkvæmdir á um 23 km, þar af teljast allt að 13,8 km endurbygging og 9,2 km nýbygging. Fyrirhugað framkvæmdasvæði er í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum, í Borgarbyggð á Vesturlandi og Bláskógabyggð á Suðurlandi. Auk þess verðu mögulega tekið efni úr námu á Bollafelli í Skorradalshreppi.

Í skýrslu Vegagerðarinnar eru lagðar fram tvær tillögur að vegamótum Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegar. Í tillögu A eru vegamót Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegar færð um 200 m til norðurs og það hefur í för með sér að breyta þarf Uxahryggjavegi og Kaldadalsvegi á köflum til að tengja þá við ný vegamót. Í tillögu B er til skoðunar að breyta vegamótunum þannig að Uxahryggjavegur til Þingvalla verði ráðandi og í beinu framhaldi af þeim hluta Uxahryggjavegar sem hér er kynntur og Kaldadalsvegur verði víkjandi á vegamótunum. Það hefur í för með sér færslu á vegamótunum til vesturs.

Auk endurbyggingar vegarins á kafla og nýbyggingar utan núverandi vegstæðis á kafla verða ræsi í veginum endurnýjuð og ræsum fjölgað. Vegtengingar verða lagfærðar og þeim fækkað úr 36 í 15 á umræddum kafla. Þá verður bílastæði við Krosslaug lagfært til að auka öryggi vegfarenda. Áætluð efnisþörf í framkvæmdina er um 450-460 þús. m³. Efnistaka er fyrirhuguð úr vegskeringum á vegsvæði og það sem uppá

Vakin er athygli á því að skv. 51 gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 eru ákvarðanir Minjastofnunar Íslands skv. 20., 23., 24., 28., 42. og 43 gr. sömu laga endanlegar á stjórnsýslustigi og ekki kærnanlegar til æðra stjórnvalds. Jafnframt er vakin athygli á því að skv. 21. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 getur aðili máls óskað eftir skriflegum rökstuðningi stjórnvalds fyrir ákvörðun hafi slíkur rökstuðningur ekki fylgt ákvörðuninni þegar hún var tilkynnt. Beiðni um rökstuðning fyrir ákvörðun skal bera fram innan 14 daga frá því að aðila var tilkynnt ákvörðunin og skal stjórnvald svara henni innan 14 daga frá því hún barst.

Kristinn Magnússon
Verkefnastjóri
kristinn@minjastofnun.is

vantar verður tekið úr þrettán námum sem eru tilgreindar í skýrslu Vegagerðarinnar.

Fjallað er um menningarminjar í kafla 5.9 í kynningarskýrslu. Vegagerðin fékk Fornleifastofnun Íslands ses til að skrá fornleifar á og í grennd við fyrirhugað framkvæmdasvæði. Fyrir liggur skýrsla stofnunarinnar, *Fornleifaskráning á nýju vegstæði Uxahryggjavegar*. Skráðar voru fornleifar á áhrifasvæði vegarins en auk þess voru 13 efnistökusvæði tekin út. Alls voru 38 fornleifar skráðar. Í kynningarskýrslu Vegagerðarinnar er greinargóð umfjöllun um fornleifar og mögulegar mótvægisáðgerðir vegna þeirra. Á teikningum sem fylgdu með skýrslunni má sjá staðsetningu fornleifa. Í töflu 8 í skýrslunni er að finna lista yfir niðurstöðu fornleifaskráningarinnar. Í skýrslu Vegagerðarinnar segir að í töflunni komi fram fjarlægð útmarka fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis að hverjum fornleifum. Þær mælingar hafi Vegagerðin gert út frá loftmyndum, teikningum af nýjum vegi sem sýna fyllingar og skeringar og hnitsettum teikningum.

Fríðlýstar fornleifar eru í nágrenni fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis. Um er að ræða svokallaða Krosslaug (BO-183:009). Laugin var fríðlýst af þáverandi þjóðminjaverði, Þór Magnússyni, árið 1978. Í fríðlýsingarskjali stendur: *Krosslaug (Reykjalau) ásamt rennustokki og kofarúst fast hjá, á merkjum jarðanna Brennu og Reykja*. Í 22. gr. laga um menningarminjar (Nr. 80/2012) segir að fornleifum sem fríðlýstar eru skal fylgja 100 metra fríðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra og umhverfis nema kveðið sé á um annað. Uxahryggjavegur er í um 60 m fjarlægð frá lauginni og því innan fríðhelgunarsvæðis laugarinnar. Laugin var lagfærð árið 1980 og þá var svæði kringum hana girt af. Trjám var plantað innan girðingar. Í kafla 3.3.2 í skýrslu Vegagerðarinnar er fjallað um áningarstaði. Þar segir m.a. að núverandi bílastæði við Krosslaug samræmist ekki kröfum Vegagerðarinnar um öryggi. Mikilvægt sé að áfram verði hægt að stoppa á þessum stað og heimsækja Krosslaug. Því sé gert ráð fyrir að í tengslum við framkvæmdina verði bílastæðið lagfært til að auka öryggi vegfarenda.

Minjastofnun Íslands telur skráningu eftirtalinna fornleifa fullnægjandi mótvægisáðgerð: Vörðu (ÁR-709:042), Kaldadalsleiðar (ÁR-711:046), vörðu (BO-182:024), vaðs (BO-182:025), Krosslaugar (BO-183:009), Vörðuholts (BO-183:010), Stekkjarvarnarvaðs (BO-183:016), Laugarmýrarlaugar (BO-184:040), vörðu (BO-184:041), Dagverðartúns (BO-185:030), vörðu (BO-185:032), tóftar (BO-185:033), mógrafar (BO-185:034), götu (BO-185:036), tóftar (BO-185:038), götu (BO-185:039), mógrafa (BO-185:040), götu (BO-185:041), götu (BO-185:042), vegar (BO-671:004) og Uxahryggjaleiðar (BO-671:005).

Minjastofnun telur að merkja þurfi eftirtaldar fornleifar á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að þær raskist af vangá: Tóft (ÁR-709:041), vörðu (BO-184:027), vörðu (BO-184:0228_01), vörðu (BO-184:0228_02), tóft (BO-184:039), vörðu (BO-184:042),

vörðu (BO-184:043), tóft (BO-184:044), tóft (BO-184:045), tóft (BO-184:046), vörðu (BO-184:049), vörðu (BO-185:031), tóft (BO-185:035), tóft (BO-185:037), vörðu (BO-185:043) og Gálgaskarð/heimild um aftökustað (BO-190:011).

Heimild er um að býli (BO-184:031) hafi staðið á svokallaðri Reykjaflöt sem er fast norðaustan Uxahryggjavegar í landi Reykja. Engin ummerki sjást um mannvirki á staðnum. Minjastofnun Íslands telur að grafa þurfi könnunarskurði á Reykjaflöt, innan fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis, til að kanna hvort leifar mannvirkja eða mannvistar leynist undir sverði. Niðurstöður slíkrar rannsóknar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á staðnum.

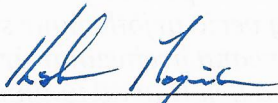
Í landi Þverfells er hleðslur (BO-185:044). Hleðslurnar eru einungis 2 m suðvestan við vegfyllingu. Í skýrslu Fornleifastofnunar Íslands er hleðslunum lýst svo: *Hleðslurnar mynda eins og tvo grjóthlaðna, hrunda veggj á tóft sem er 6,5x5 m að stærð og snýr norðvestur-suðaustur. Op er bæði til norðausturs og suðvesturs. Mikið af gömlu girðingarefni er við þær og steinar eru mosagrónir en einnig er kjarrgróður byrjaður að vaxa í þeim. Hæð hleðslna er 0,4-0,5 m en ekki sjást nein umför sökum hruns. Sökum þess að þarna sjást engar eiginlegar hleðslur, gætu þetta einnig verið grjóthrúgur sem kastað hefur verið þarna saman, mögulega vegna hreinsunar úr túninu við Dagverðareyrar. Það eru um 30 m frá grjótinu að túninu sem er frekar löng vegalengd til að bera grjót við túnhreinsun. Mögulega hefur verið gerð tilraun til að stækka túnið til norðausturs og þá hafi þetta grjót verið hreinsað úr því svæði. Hvað sem því líður fengu grjóthrúgurnar/-hleðslurnar að njóta vafans.* Minjastofnun Íslands telur að grafa þurfi könnunarskurði í hleðslurnar og umhverfi þeirra til að komast að tilgangi grjótsins á þessum stað og mögulegum aldir mannvirkisins sem þarna kann að hafa staðið. Niðurstöður slíkrar rannsóknar kunna að leiða til þess að ráðast þurfi í frekari rannsóknir á staðnum.

Í kafla 3.4 í skýrslu Vegagerðarinnar er fjallað um vinnubúðir og aðstöðu verktaka. Þar segir að ekki liggi fyrir hvar vinnubúðir verði staðsettar. Minjastofnun minnir á að taka þarf tillit til fornleifa við val á staðsetningu vinnubúða og annarra athafnasvæða sem tengjast framkvæmdinni, t.d. haugsetningarsvæða og að haga þarf akstri vinnuvéla þannig að fornleifum stafi ekki hætta af.

Minjastofnun Íslands telur að fyrir liggi fullnægjandi upplýsingar um fornleifar á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði Uxahryggjavegar og um áhrif vegagerðar á fornleifarnar. Að því gefnu að gengið verði að kröfum stofnunarinnar um mótvægisáðgerðir sem fram koma hér að ofan telur Minjastofnun að endurbætur á Uxahryggjavegi milli Brautartungu og Kaldadalsveggar skuli ekki háðar mati á umhverfisáhrifum. Bent skal á að í 21. gr. laga um menningarminjar (Nr. 80/2012) stendur m.a.: *Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem*

Þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands. Og á 2. mgr. 24. gr. sömu laga sem hljóðar svo: Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskönnun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands.

Virðingarfyllst,
f.h. Minjastofnunar Íslands

Kristinn Magnússon
verkefnastjóri

Mál nr. 0218/2024 í Skipulagsgátt

Vegna: Máls nr. 0218/2024, Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð (Tilkynning um framkvæmd)

Athugasemd:

Höfundur: Stella Hrönn Jóhannsdóttir/stella@hsl.is

Sent inn þann: 21.03.2024, **Fyrir hönd:** Heilbrigðiseftirlit Suðurlands

HAFRANNSÓKNASTOFNUN

Rannsókn- og ráðgjafarstofnun hafs og vatna

Skipulagsstofnun
b.t. Jón Smári Jónsson
Borgartúni 7b, 105 Reykjavík

Hvanneyri 25. mars 2024
Málsnúmer: 2024-02-0076

Efni; Umsögn vegna Uxahryggjarveggar (52), Brautartunga - Kaldadalsvegur

Inngangur

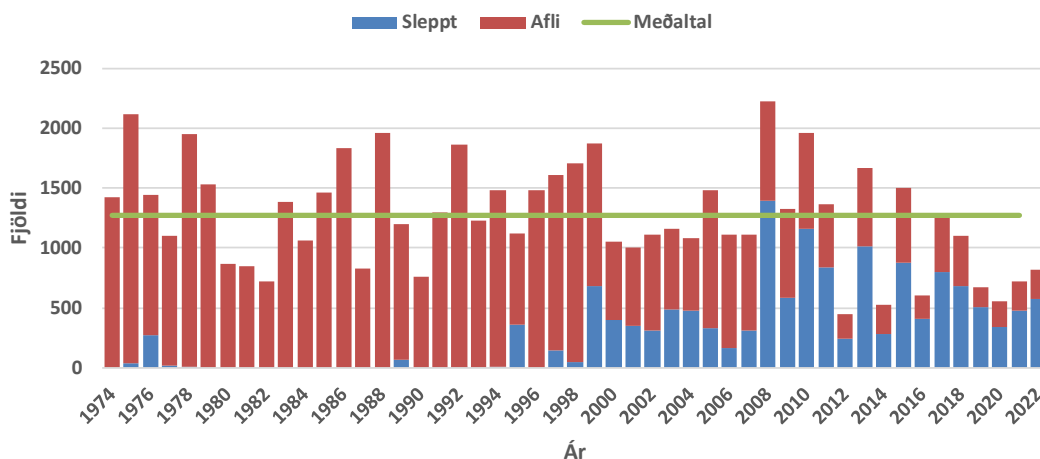
Með tölvupósti þann 27. febrúar 2024 óskaði Skipulagsstofnun eftir umsögn Hafrannsóknastofnunar til ákvörðunar um matsskyldu á grundvelli 20. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021 og varða áform um ný – og endurbyggingu Uxahryggjavegar (52) og Kaldadalsveggar (550) á samtals 23 km löngum kafla í Lundareykjadal og á Uxahryggjum í sveitarfélögunum Borgarbyggð og Bláskógabyggð (Vegagerðin 2024). Umsagnarbeiðni fylgdi ítarleg kynningarskýrsla (Vegagerðin, 2024) ásamt fylgiskjölum og kortum. Framkvæmdasvæðið nær frá slitlagsenda við Brautartungu í Lundareykjardal að Kaldadalsvegi og verða vegamót Uxahryggjarveggar og Kaldadalsveggar færð en útfærsla liggur ekki fyrir.

Hér verður fjallað um áhrif framkvæmdarinnar á umhverfi og lífríki straumvatna á framkvæmdasvæðinu og veiðinýtingu.

Umhverfi og veiðinýttjar

Grímsá er hliðará Hvítár í Borgarfirði og er hún í hópi nokkurra bergvatnsáa sem falla í Hvítá og eiga þær allar það sammerkt að vera mjög fiskauðugar, þar sem veiðinýting á laxi er í öndvegi. Meðalveiði á laxi í Grímsá og Tunguá eru 1.262 laxar (1985 – 2021) (1. Mynd), en auk þess er urriði (sjóbirtingur) algengur, en bleikja er sjaldséð. Grímsá á uppruna í Reyðarvatni og er fiskgeng um

30 km að Jötnabruarfossi. Tunguá, stærsta hliðará Grímsár, er hrein dragá og á uppruna í vestanverðu Kvígindisfelli og er fiskgeng um 10 km að Englandsfossi. Veiðinýting á sér langa sögu í Grímsá, en fyrst er vitað um stangaveiði í ánni árið 1862 þar sem Englendingar voru á ferð. Veiðin var nýtt af landeigendum eða leigð til annarra aðila um árabil, en formlegt veiðifélag var stofnað um báðar árnar árið 1971. Núverandi leigutaki er Hreggnasi ehf. og er veitt á 8 stangir á vatnasvæðinu. Veiðitími er frá 22. júní til 28. september og eru 66 merktir veiðistaðir á vatnasvæðinu þar sem veiðar á flugu er eina leyfða agnið.

1. mynd. Stangaveiði á laxi í Grímsá og Tunguá 1974 – 2022. Greint er á milli landaðra fiska (rauðar súlur) og fiska sem er sleppt (blár súlur). Meðalveiði tímabilsins 1974 – 2021 er sýnd (lárétt lína).

Umsögn

Tunguá, hliðará Grímsár er afar frjósöm og hefur lífríki árinna verið vaktað frá 1977-1981 og síðan samfellt frá árinu 1991, en áin er afar mikilvæg hrygningar – og uppeldisá fyrir laxaseiði innan vatnasvæðis Grímsár (Sigurður Már Einarson, Ásta Kristín Guðmundsdóttir og Jóhannes Guðbrandsson, 2023). Áin er fiskgeng 10 km að Englandsfossi. Áform hafa verið skoðuð um að gera fossinn fiskgengan en þá opnast um 5 km svæði ofan við fossinn. Svæðið ofan við Englandsfoss hefur verið nýtt til seiðaframleiðslu með flutningi á lifandi laxi til hrygningar,

hrognagreftri og með selppingum sumaralinnna seiða. Við framkvæmdina er gert ráð fyrir efnistöku úr 13 námum og vegskeringum og er efnisþörfin 452.900 m³. Ekki er gert ráð fyrir efnistöku á áreyrum Tunguár og því verður búsvæðum Tunguár hvergi raskað. Samkvæmt innsendum gögnum er efnistaka ekki fyrirhuguð á áreyrum Tunguár (Vegagerðin, 2024).

Við framkvæmdina er fyrirhugað að leggja af einbreiða brú yfir Kaldagil, en í stað þess að er áætlað að leggja 2 stálræsi 2,2 m í þvermál. Kaldagil er á ófiskgengu svæði Tunguár en nýtist til seiðaframleiðslu vegna fiskræktar á efri hluta Tunguár. Hafrannsóknastofnun bendir því á að tryggja þarf við hönnun á ræsinu vandkvæðalaus fiskför bæði seiða og stærri fiska um ræsið þannig að ekki myndist stallur neðan við ræsið og það sé grafið niður í árbotninn þannig að seiði/stærri fiskur geti gengið hindrunarlaust upp ána. Mikilvægt er að dýpi í ræsinu sé að lágmarki 15 cm fyrir seiði og 20 cm fyrir fullorðinn fisk. Straumhraðinn þarf að vera 0,34 -0,6 m/s fyrir seiði og ekki meira en 0,9 -1,2 m/s fyrir fullorðinn fisk (Guðmundur Ingi Guðbrandsson og Bjarni Jónsson, 2007). Auk þess er gert ráð fyrir 58 ræsum á nýja vegakaflanum sem ekki tengjast Tunguá sérstaklega. Við hönnun ræsa þarf að gæta þess að samfella sé ekki rofin. Þá er fyrirhuguð vegalagning meðfram Tunguá á um 300 m kafla sem getur haft í för með sér röskun á lífríki áinnar, þar þarf sérstaka aðgæslu.

Við framkvæmdir þarf sérstaklega að hafa eftirtalda þætti í huga til að lágmarka áhrif á lífríki.

- 1) Framkvæmdaaðili skal gæta þess að hafa sem minnst áhrif á vatn vatnsfalla svo sem að grugga það upp að óþörfu.
- 2) Hindra að olía eða aðrir skaðlegir vökvar smitist frá vinnuvélum og tækjum í eða við vatnsföll.
- 3) Reynt skal að takmarka framkvæmdasvæðið og umferð farartækja um farveginn eins og kostur er.
- 4) Ganga skal frá framkvæmdastað þannig að hætta á að lífríki skaðist sé í lágmarki.

Mikilvægt er að verktakar verði upplýstir um umhverfisáhrif og hvernig best sé að verki staðið. Lífríki og vistkerfi í vatni eru ekki jafn sýnileg og á landi þótt þar gildi flest sömu lögmál varðandi áhrif framkvæmda.

Vakin er athygli á að í lögum um lax- og silungsveiði nr. 61, 2006 segir: „*Sérhver framkvæmd í eða við veiðivatn, allt að 100 metrum frá bakka, sem áhrif getur haft á fiskigengd þess, afkomu fiskstofna, aðstæður til veiði eða lífríki vatnsins að öðru leyti, er háð leyfi Fiskistofu*“.

Þá bendir stofnunin á lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, en markmið þeirra er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögnum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns og langtímavernd vatnsauðlindarinnar. Við allar framkvæmdir í ám og vötnum skal því leita allra leiða til þess að komast hjá því að vatnsgæði spillist og að afkoma lífríkis í vatni versni við framkvæmdir. Gera þarf grein fyrir hverjar breytingar verða á vatnshlotum vegna framkvæmdanna. Í 18. gr laga þessara er fjallað um að leita þarf til Umhverfisstofnunar um heimild til breytinga á vatnshloti sem hefur í för með sér að ekki er hægt að ná fram umhverfismarkmiðum skv. 11. gr sömu laga og nánar er fjallað um í Vatnatilskipun Evrópusambandsins (2000). Ef rétt er að staðið, og farið að þeim ráðum sem að ofan greinir, telur Hafrannsóknastofnun að umræddar framkvæmdir hafi ekki umtalsverð áhrif á lífríki eða veiðinýtingu á vatnasvæði Grímsár.

Heimildir

- Guðmundur Ingi Guðbrandsson og Bjarni Jónsson (2007). Áhrif ræsa og brúa á ferðir fiska og búsvæði þeirra. Fræðaðing landbúðaðarins 4. 182-189.
- Sigurður Már Einarsson, Ásta Kristín Guðmundsdóttir og Jóhannes Guðbrandsson (2023). Vöktunarrannsóknir á stofnum laxfiska Grímsár og Tunguár 2022. Hafrannsóknastofnun HV 2023-21. 19 bls.
- Vatnatilskipun Evrópusambandsins (2000). Tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2000/60/EB frá 23. október 2000 um aðgerðaramma Bandalagsins um stefnu í vatnsmálum. EES-viðbætur við Stjórnartíðindi Evrópusambandsins 2011/EES/10/01.
<https://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/other-legal-documents/translated-acts/icelandic/i32000L0060.pdf>
- Vegagerðin (2024). Uxahryggjarvegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð um Uxahryggi/Brautartunga – Kaldadalsvegur (550). Vegagerðin 2024. Kynningarskýrsla. 62 bls.

F. h. Hafrannsóknastofnunar

Sigurður Már Einarsson

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 25. mars 2024
Málsnúmer: 202402-0084
SS

Efni: Uxahryggjavegur. Umsögn um matsskyldu framkvæmdar.

Vísað er í tölvubréf frá Skipulagsstofnun, sem barst gegnum Skipulagsgátt þann 27. febrúar 2024. Þar er óskað eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um matsskyldu framkvæmdar Vegagerðarinnar á Uxahryggjarvegi (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð.

Náttúrufræðistofnum hefur kynnt sér greinargerð um tilkynnta framkvæmd og vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri:

Framkvæmd á Uxahryggjarvegi felur í sér bæði uppbyggingu og nýbyggingu m.a. á gatnamótun og mun valda umtalsverðum áhrifum á náttúru svæðisins. Áhrifasvæði framkvæmdar er stórt en mest verða áhrifin þar sem þörf er á nýbyggingu frekar en uppbyggingu á fyrirbyggjandi vegi. Þá eru áformuð 13 efnistökusvæði þar sem rask og ásýndaráhrif verða töluverð.

Greinargerðin er umfangsmikil með ítarlegri lýsingu á framkvæmd og nákvæmri umfjöllun um áhrif framkvæmdar á marga umhverfisþætti. Byggist sú umfjöllun m.a. á athugunum á vettvangi á t.d. gróðurfari og fuglalífi. Umfjöllun um þessa þætti er ítarleg og vönduð og byggist á fullnægjandi upplýsingum að mati Náttúrufræðistofnunar. Stofnunin er einnig sammála þeirri niðurstöðu um umhverfisáhrif sem er kynnt í greinargerðinni varðandi þessa tvo umhverfisþætti. Ljóst er að áhrif á votlendi verða sérstaklega neikvæð með umtalsverðri óafturkræfri röskun á lítt snortnu heiðavotlendi. Um er að ræða votlendi sem er stærra en 2 ha og fellur því undir ákvæði 61. greinar laga um náttúruvernd nr. 60/2013 (sérstök vernd). Stefnt er að endurheimt votlendis í stað þess votlendis sem raskast og í raun stærra svæðis sem er jákvætt en ekki kemur fram hvar sú endurheimt verður.

Umfjöllun um landslagsáhrif mætti vera ítarlegri og byggjast á skýrari framsetningu á gögnum t.d. myndefni sem sýnir ásýndarbreytingar. Einnig mætti vera betri umfjöllun um jarðminjar og hvar og hversu mikið rask verður á ólíkum gerðum jarðminja, jafnvel þótt engar þeirra falli undir sérstaka verndun.

Að mati Náttúrufræðistofnunar er framkvæmdin og umhverfisáhrif hennar þess eðlis að mat á umhverfisáhrifum væri æskilegt. Hins vegar hefur þegar farið fram greinargóð söfnun upplýsinga og úrvinnslu þeirra fyrir ákveðna umhverfisþætti m.a. gróðurfar og fuglalíf. Eins og áður sagði mætti safna betri gögnum um áhrif á landslag og jarðminjar.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

26.mars 2024
2024-02-91/0.11.2

Efni: Umsögn Landsnets um tilkynningu um framkvæmd Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð

Landsneti barst, þann 27. febrúar 2024, beiðni um að veita umsögn um tilkynningarskýrslu til ákvörðunar um matsskyldu Uxahryggjavegar (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð, sem er til kynningar í Skipulagsgáttinni, mál nr. 0218/2024. Umsagnafrestur er til 27. mars 20234.

Landsnet hefur farið yfir gögnin sem fylgdu erindinu. Hlutverk Landsnets er með lögum nr. 65/2003 að annast flutning raforku og kerfisstjórnun. Í umsögn Landsnets er fyrst og fremst tekin afstaða til málefna sem snúa að því.

Í kynningarskýrslu Vegagerðarinnar er ágætlega gerð grein fyrir línunum Landsnets, þ.e. *Sultartangalínunum 1 og 3* og helgunarsvæðum þeirra, bæði í umfjöllun og á myndum. Einnig er fjallað um möguleg áhrif á línurnar vegna framkvæmdanna.

Í kafla 1.8 um lög og leyfisveitendur kemur fram að þar sem veglína skarist við helgunarsvæði háspennulínu þurfi náíð samráð við eiganda hennar um útfærslur. Einnig að engar framkvæmdir verði innan helgunarsvæðis háspennuvirkis í rekstri nema fyrir liggi heimild frá viðkomandi raforkuflutningsaðila.

Landsnet telur að nægjanlega vel sé gerð grein fyrir framkvæmdinni og áhrifum hennar á mannvirki Landsnets. Framkvæmdir nærri flutningsvirki í rekstri á vegum Landsnets er háðar leyfi fyrirtækisins.

Virðingarfyllst,

Rut Kristinsdóttir
Sérfræðingur umhverfismála

Undirritunarsíða

Rut Kristinsdóttir

Hvalfjarðarsveit, 26. mars 2024

**Skipulagsstofnun/Skipulagsgátt
-Vegagerðin / Borgbyggð.**

**Umsögn: Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð. Könnun á matskyldu framkvæmda vegna vegagerðar.
Mál nr. 218/2024.**

Heilbrigðiseftirlit Vesturlands (HeV) hefur farið yfir gögn á skipulagsgátt Skipulagsstofnunar vegna vegagerðar, ný- og endurbygging, Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegur sem tilheyrir sveitarfélögunum Bláskógabyggð og Borgarbyggð.

Með erindinu fylgdu lýsingargögn verkefnisins með heitinu : „Uxahryggjarvegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð – Um Uxahryggi /Brautatungu-Kaldadalsveg (550). Kynningarskýrsla vegna könnunar á matskyldu“. Lýsingin er unnin af Vegagerðinni - Vestursvæði og Hönnunardeild - febrúar 2024.

Í lýsingunni kemur fram að um endurbyggingu og að hluta nýgerð á Uxahryggjavegi nr 52 og Kaldadalsvegi nr. 550, er að ræða á alls um 23 km kafla. Báðir þessi vegir eru hlut af grunnkerfi samganga en eru með malaryfirlagi og uppfylla þannig ekki öryggiskröfur. Áætluð efnispörf er um 450 þúsund m³. Stefnt er að efnistöku úr 13 námum í nágrenni vegarins og einnig verður tekið efni úr skeringum meðfram veginum. Í lýsingarskýrslu er farið vel og ítarlega yfir þá fjölmörgu þætti sem huga þarf að við verkefnið. Þar kemur m.a fram að ekki liggur fyrir hvar vinnubúðir vegna vegagerðarinnar verða staðsettar en sótt verður um leyfi fyrir þeim og annarri starfsemi sem telst mengandi m.t.t reglugerðar 550/2018.

Heilbrigðiseftirlit Vesturlands telur að góð grein sé gerð fyrir framkvæmdinni í skýrslunni og að ekki þurfi að fara í umhverfismat að teknu tilliti til viðmiða í 2. viðauka laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Heilbrigðiseftirlit Vesturlands þarf m.a að gefa starfsleyfi fyrir vinnubúðum (svefnaðstaða og mötuneyti, neysluvatn/vatnsból og fráveita), malarnámum/efnistökusvæðum og leyfi fyrir framkvæmdum á og við vatnverndarsvæði vatnsbóla.

Virðingarfyllt

f.h Heilbrigðiseftirlits Vesturlands

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 5. apríl 2024
UST202402-458/S.A.J.
10.05.00

Efni: Matsskyldufyrirspurn - Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 27. febrúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdarlýsing

Fyrirhugað er að ný- og endurbyggingu Uxahryggjavegar og Kaldadalsvegar á samtals 23 km löngum kafla í Lundarreykjadal og á Uxahryggjum í sveitarfélögunum Borgarbyggð og Bláskógabyggð. Vegirnir eru báðir hluti af grunnkerfi samgangna en núverandi vegir eru með malaryfirborði og uppfylla ekki öryggiskröfur Vegagerðarinnar. Enn fremur telst hæsti hluti Uxahryggjavegar til fjallvega og er ekki haldið opnum að vetrarlagi. Á þeim hluta vegarins er útilokað að endurbyggja núverandi veg.

Innan byggðarinnar í Lundarreykjadal fylgir endurbygging að mestu núverandi vegi, en ofan byggðarinnar er sums staðar vikið frá núverandi vegi.

Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta vegasamgöngur milli Uppsveita Borgarfjarðar og Þingvalla, einkum að vetrarlagi. Stuðla eigi að því að mögulegt verði að halda Uxahryggjavegi opnum yfir vetrarmánuðina nema í aftakaveðri.

Efnistaka er fyrirhuguð úr skeringum meðfram vegi og úr 13 námum, þar af er ein í Skorradalshreppi og ein í Bláskógabyggð. Efnistaka úr námum verður 330-340 þús. m³.

Vegagerðin telur að framkvæmdin hafi ekki veruleg umhverfisáhrif. Þegar framkvæmdum við kaflann lýkur verður komið bundið slitlag á allan Uxahryggjaveg.

Framkvæmdin verður að hluta til innan svæðis á náttúruminjaskrá. Einnig mun hún raska votlendi sem nýtur verndar skv. 61. gr. náttúruverndarlaga.

Verndarsvæði

Í skýrslunni kemur fram að í Bláskógabyggð er fyrirhugað framkvæmdasvæði innan verndarsvæðis. Það er á 1,5 km löngum kafla innan svæðis nr. 743 á náttúruminjaskrá, Þingvellir og Þingvallavatn. Um það segir í náttúruminjaskrá:

„Þingvellir og Þingvallavatn, Þingvallahreppi, Grafningshreppi, Grímsneshreppi, Árnessýslu. (1) Þingvellir og land jarðanna Kárastaða, Brúsastaða, Svartagils og Gjábakka samkvæmt sérlögum nr. 59/1928.

Þingvallavatn, ásamt eyjum og strandlengju umhverfis vatnið. (2) Þingvellir eru einstæður sögustaður, landslag stórbrotið og fágætt að jarðfræðilegri gerð. Þingvallavatn er lífauðugt vatn í sigdal og má þar m.a. finna fjögur afbrigði af bleikju“ (www.ust.is).

Í skýrslunni kemur fram að skv. kortasjá Náttúrufræðistofnunar Íslands um sérstaka vernd vistkerfa og jarðminja virðist sem fyrirhuguð framkvæmd muni ekki raska vernduðum vistkerfum eða jarðmyndunum. Vettvangsannsóknir hafa leitt í ljós að votlendi stærra en 2 ha verður raskað við framkvæmdir en það nýtur verndar skv. 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013. Vegna lagningar Uxahryggjavegar munu um 8 ha af votlendi lenda undir framkvæmdum en skv. skýrslunni er stefnt að því að endurheimta um 19 ha af votlendi í stað þess.

Votlendi

Umhverfisstofnun bendir á að í 61. gr. náttúruverndarlaga er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis.

Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúruvirkja, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi.

Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Umhverfisstofnun bendir á að þar sem tillagan gerir ráð fyrir röskun á votlendi þurfi að rökstyðja þá ákvörðun og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Stofnunin bendir á að skylt er að afla framkvæmdaleyfis, eða eftir atvikum byggingarleyfis, vegna allra framkvæmda sem fela í sér röskun á svæðum sem njóta sérstakrar verndar, sbr. skipulagslög og lög um mannvirki. Á þetta að tryggja að tekið sé til ítarlegrar skoðunar hvort framangreint skilyrði sé uppfyllt. Við mat á leyfisumsókn ber að vega saman mikilvægi náttúruminjanna sem í húfi eru og hagsmuni af fyrirhugaðri framkvæmd.

Við matið skal litið til verndarmarkmiða 2. og 3. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, auk þess sem tekið skal mið af mikilvægi minjanna og sérstöðu í íslensku og alþjóðlegu samhengi, sbr. 3. og 4. mgr. 61. gr. laganna.

Ákveði leyfisveitandi að veita leyfi þrátt fyrir framangreint skal hann, með vísan í 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, rökstyðja þá ákvörðun sérstaklega og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Einnig skal gera grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum, sem og mögulegri endurheimt náttúruverðmæta þegar það á við.

Þá skal afrit af útgefnu leyfi sent Umhverfisstofnun, sbr. 6. mgr. ákvæðisins. Þess má einnig geta að leyfisveitanda er heimilt, skv. 5. mgr. 61. gr. náttúruverndarlaga, að binda leyfi þeim

skilyrðum sem eru nauðsynleg til að draga úr áhrifum framkvæmdarinnar á þau náttúrufyrirbæri sem verða fyrir röskun.

Í skýrslunni kemur fram að Vegagerðin hafi mælt stærð votlendis sem raskast vegna veglína A og B. Nýtt voru kortagögn Náttúrustofu Austurlands og Loftmyndir frá Loftmyndum ehf. Vegna veglínu A lenda 8,3 ha af votlendi undir framkvæmdum en endurheimta þarf 19 ha af votlendi í stað þess. Vegna veglínu B hverfa 8,0 ha undir framkvæmdasvæðinu en endurheimta þarf 18,9 ha af votlendi í stað þess. Við útreikninga á hversu stórt votlendi skuli endurheimta voru nýttar leiðbeiningar frá Umhverfisstofnun frá árinu 2006.

Endurheimt votlendis á að vera í samráði við sveitarstjórn, landeigendur og verkefnisstjóra Endurheimtar votlendis og vöktunar votlendisvistkerfa hjá Landgræðslunni. Uppgræðsla verður í samráði við Landgræðsluna, Umhverfisstofnun og landeigendur.

Umhverfisstofnun telur það jákvætt að hugað sé að endurheimt votlendis sem hluta af mótvægisáðgerð, en bendir á mikilvægi þess að það komi fram hvaða svæði í greinargerð muni verða fyrir valinu til endurheimtar.

Vatnamál

Í skýrslunni segir að framkvæmdin verði í samræmi við lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, reglugerð nr. 935/2011 um stjórn vatnamála og Vatnaáætlun Íslands 2022-2027 og að Vegagerðin telji að við framkvæmdina verði óveruleg breyting á vatnshlotum.

Í skýrslunni segir ennfremur varðandi vatnamál:

Tunguá rennur meðfram fyrirhuguðu framkvæmdasvæði suðvestan vegar, frá stöð 600 allt að stöð 17500, þar sem nýr vegur víkur frá núverandi vegi á Uxahryggjum. Aðeins á einum stað er núverandi vegur fast við ána, þ.e. skammt innan Reykja (stöð 9600-9900). Þar hefur lagning núverandi vegar haft í för með sér breytingu á farvegi árinna á um 300 m löngum kafla og þar ná fyllingar vegna hans út í ána. Á sama kafla munu fyllingar vegna nýs vegar ná að ánni. Núverandi vegur þverar Kaldagil á brú, milli bæjanna Reykja og Þverfells. Tunguá og Kaldakvísl eru Bergvatnsár og teljast til straumvatnshlotanna Tunguá 1 (104-103-R) og Tunguá 2 (104-190 R). Framkvæmdir verða innan þriggja grunnvatnshlota: Hvítá í Borgarfirði (104-270-G), Mið-Vesturland og Strandir (101-307-G) og Almannagjá (104-302-G). Litlar upplýsingar eru um fyrrgreind vatnshlot í vatnavefsja Veðurstofu Íslands.

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt vatnaáætlun má ástandi vatnshlota ekki hnigna, hvorki varanlega né tímabundið.

Umhverfisstofnun bendir jafnframt á mikilvægi þess að fjallað sé um umhverfismarkmið vatnshlotanna í greinargerð þar sem umhverfismarkmið vatnshlota eru lagalega bindandi og þau þarf að uppfylla.

Fyrirhugaðar framkvæmdir geta haft áhrif á líffræðilega, eðlisefnafræðilega og vatnsformfræðielga gæðabætti og er því mikilvægt að meta framkvæmdina út frá þeim

þáttum. Dæmi um álag vegna vatnsformfræði í straumvatni eru t.d. ýmiss konar breytingar í árfarvegi, efnistaka í árfarvegum, rof- og flóðavarnargarðar og ýmiss konar önnur mannvirki í farvegum straumvatna.

Straumvatnshlotin Tunguá 1 og Tunguá 2 hafa verið flokkuð í mjög góðu vistfræðilegu ástandi, byggt á álagsgreiningu og líkindum. Þörf er á gögnum til að staðfesta ástandsflokkun. Eðliefnafræðilegt ástand þeirra er ekki þekkt. Umrædd grunnvatnshlot hafa ekki verið ástandsflokkuð, þ.e. magnstaða og efnafræðilegt ástand vatnshlotanna er ekki þekkt. Áður en framkvæmdaleyfi er veitt þarf að gera áhrifamat sem innifelur m.a.:

- Álag vegna framkvæmdarinnar og hvernig hún hefur áhrif á gæðabætti sem eru notaðir til að ástandsmeta vatnshlotin. Ef greint er líklegt álag á gæðabættina vegna framkvæmdarinnar þarf að gera sérstaklega grein fyrir þeim tengslum og umfangi áhrifanna.
- Fjalla um hvort umhverfismarkmið vatnshlotanna munu nást eða ekki.
- Umfjöllun um hugsanlegar mótvægisáðgerðir til að bæta úr ástandi (ef það nær ekki umhverfismarkmiðum) og hvort þær mótvægisáðgerðir dugi til að upphefja ástandið í fyrri stöðu.
- Samlegðaráhrifum allrar starfsemi (núverandi og fyrirhugaðri) sem hafa eða geta haft áhrif á vatnshlotin.

Umhverfisstofnun bendir á að ef áhrifamatið leiðir í ljós hnignun eða mögulega hnignun skv. 18 gr. laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála þarf framkvæmdaaðili að sækja um heimild til stofnunarinnar til breytingar á vatnshloti.

Niðurstaða

Umhverfisstofnun telur að umfjöllun í greingerð um möguleg umhverfisáhrif sem starfsemin getur valdið hafið verið fullnægjandi og að framkvæmdin komi ekki til með að valda umtalsverðum umhverfisáhrifum og sé því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Virðingarfyllt,

Sverrir Aðalsteinn Jónsson

teymisstjóri

Axel Benediktsson

sérfræðingur

Mál nr. 0218/2024 í Skipulagsgátt

Vegna: Máls nr. 0218/2024, Uxahryggjavegur (52) í Borgarbyggð og Bláskógabyggð (Tilkynning um framkvæmd)

Athugasemd:

Samgöngustofa gerir ekki athugasemd við fyrirhugaða framkvæmd á þessu stigi.

Höfundur: Tómas Björn Ólafsson/tomas.b.olafsson@samgongustofa.is

Sent inn þann: 27.03.2024, **Fyrir hönd:** Samgöngustofa